

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yeşim ÇAPA* Nesrin ÇİL**

ÖZET: Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesidir. Bu çalışma, ODTÜ Eğitim Fakültesi'ndeki 340 öğrencinin katılımıyla 1998 yılı Bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları sevmeye, saygıya, kendine güven alt boyutlarına göre kız ve erkek öğrencilerde anlamlı bir fark gözlemlenmiştir. Ayrıca tutum puanları sınıf düzeyine göre de anlamlıdır. Ama tutum puanları ÖSYS'deki tercih sırasına göre anlamlı değildir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlar, Likert tipi Tutum Ölçme Aracı

ABSTRACT: The purpose of this study was to examine the attitudes of pre-service teachers towards teaching profession with regard to different variables. The sample comprised 340 pre-service teachers attending Faculty of Education, METU in Spring term, 1998. Attitudes of pre-service teachers were investigated with the help of an attitude scale developed by the researchers. Results showed a significant difference between like-dislike, respect and self-esteem scores of boys and girls. There is also a significant difference with respect to grade level of the students. However, findings indicated no significant difference with regard to preference order in university entrance examination.

KEY WORDS: Attitudes towards teaching profession, Likert type attitude scale

1. GİRİŞ:

Sağlıklı bir toplumun oluşumundaki en önemli unsur eğitim sistemi ve onun etkin şeklindeki işlerliğidir. Bu sistemin temel ögesinin öğretmen olduğu ve diğer öğelere göre etkileme gücünün fazla olduğu bilinmektedir.

Sabır, özveri ve sürekli çalışma gerektiren öğretmenlik mesleğinde başarılı olabilmek için

bu mesleği severek ve isteyerek yapmak çok önemlidir [1]. Fakat Milli Eğitim Bakanlığının Haziran 1982'de yayınlanan bir araştırmasında şöyle deniyor: "Toplumda öğretmenlik mesleğine verilen değer giderek azalmakta, öğretmenler arasında mesleğe, çalışma ve yaşam koşullarına ilişkin yakınmalar, huzursuzluklar yaygınlaşmakta, öğretmenlik gençler için çekiciliğini yitirmekte ve en son tercih edilen bir meslek haline gelmektedir." [2].

Bu yüzden, öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının bilinmesi ve bunların farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi bunların olumlu yönde geliştirilebilmesi için önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu çalışmada, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının bir takım farklı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Bunlar sırasıyla tutum puanlarının cinsiyete göre nasıl değiştiği, devam ettikleri sınıf düzeylerine göre nasıl değiştiği, bu okulları ÖSYS'deki tercih sırasına göre nasıl farklılık gösterdiği.

2. METOT:

2.1 Örneklem:

Örneklem Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Biyoloji, Fizik, İngilizce, Kimya, Matematik Öğretmenliği ve Öğretim Teknolojisi bölümlerine devam etmekte olan 340 öğrenciyi kapsamaktadır.

* Araş. Gör., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İlköğretim Bölümü, ANKARA

** Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümü, ANKARA

Tablo 1: Çalışmanın Örneklemi

Bölüm	N
Biyoloji Öğretmenliği	46
Fizik Öğretmenliği	43
Kimya Öğretmenliği	44
Matematik Öğretmenliği	62
İngilizce Öğretmenliği	93
Öğretim Teknolojisi	52

2.2. Veri Toplama Aracı:

Bu araştırmada, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını ölçmek üzere 5'li Likert tipi "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçek, Aşkar ve Erden tarafından hazırlanan [1, 3] tutum ölçeği incelenerek araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Araştırmada kullanılan bu ölçek 13 olumlu, 19 olumsuz ifadeli toplam 32 madde içermektedir. Bu maddeler "Kesinlikle Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum" ve "Kesinlikle Katılmıyorum" olmak üzere beş kategoride ölçeklenmiştir. Ölçek uygulandıktan sonra olumlu cümleler "Kesinlikle Katılıyorum" kategorisinden başlayarak sırayla 5,4,3,2,1 olarak, olumsuz cümleler yine aynı kategoriden başlayarak 1,2,3,4,5 olarak puanlanmıştır. Bu ölçeğin alfa güvenilirlik katsayısı 0.94 olarak hesaplanmıştır. Madde analiz çözümlenmesi Varimax Faktör Analizi ile yapılmış, faktör üç olarak belirlenmiştir. Birinci faktör ("Öğretmenlik Mesleğini Sevme Boyutu" 22 madde) 14.2, ikinci faktör ("Öğretmenlik Mesleğinde Kendine Güven Boyutu" 7 madde) 3.16 ve üçüncü faktör ("Öğretmenlik Mesleğine Duyulan Saygı Boyutu" 3 madde) 1.71 Eigen değerindedir. Faktör analizi sonucunda üç ana boyutta hazırlanan test maddelerinin gerçekten bu boyutlarda olduğu ortaya çıkmıştır. Maddelerin faktörlere göre dağılımı Tablo 2 de verilmiştir.

Tablo 2: Varimax Faktör Analizi

Madde No	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
15	.82554	.00588	.17680
14	.81060	.01763	.03729
9	.77262	-.04163	.02797
26	.77053	.08642	.16830
32	.75940	-.01638	.20659
13	.75625	.00320	.15858
6	.74585	.00384	.13777
23	.72400	-.11225	.11945
10	.72055	.09727	.11108
20	.71618	.20457	.16116
24	.71311	-.04511	.25057
2	.66645	-.03364	.12830
12	.65817	.02750	.17459
18	.65206	.04212	.09905
17	.64521	.15023	.11730
31	.64304	-.07738	.40138
1	.59497	.35043	-.00749
3	.59355	.15694	-.01018
19	.56162	-.04612	.39597
29	.52899	.02542	.19429
16	.50890	.31512	.00454
27	.50385	-.11722	.18204
21	.04094	.73764	-.03704
11	-.11575	.70401	.10298
8	.10964	.69124	-.19398
22	-.06963	.66440	.28716
4	.18998	.53528	-.20092
7	.16383	.50296	-.07531
28	.35637	.41291	-.05852
25	.19583	-.02399	.81293
5	.27739	.02725	.71146
30	.42927	-.07451	.61141

Öğretmen adaylarına ilişkin kişisel bilgiler ise aynı form üzerindeki toplam 8 açık ve kapalı uçlu sorularla elde edilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi:

Araştırmada analizler SPSS: The Statistical Package for the Social Sciences adındaki paket program kullanılarak gerçekleştirilmiştir [4]. Belirtilen amaçlara cevap aranırken bağımsız t testi, tek yönlü varyans analizi, korrelasyon teknikleri kullanılmıştır.

3. BULGULAR:

Tutum puanlarının ortalamaları cinsiyete

göre incelendiğinde kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Tutum Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	t	p
Kız	172	3.7182	1.464	0.144
Erkek	160	3.6188		

Tablo 3'te görüldüğü gibi bağımsız t testi sonucunda t değeri 1.464 olarak bulunmuştur. Bu değer $p=0.05$ düzeyinde anlamlı değildir.

Buna rağmen, testin alt boyutlarına göre analiz edildiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 4: Kız ve Erkek Öğrencilerin Tutum Puanlarının Öğretmenlik Mesleğini Sevme Alt Boyutuna İlişkin t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	t	p
Kız	172	3.7949	2.332	0.020*
Erkek	160	3.5921		

* $p=0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4'te görüldüğü gibi analiz sonucunda t değeri $p=0.05$ düzeyinde anlamlıdır. Öğretmenlik Mesleğini Sevme boyutunda kız öğren-

cilerin erkek öğrencilerine göre mesleğe karşı daha olumlu oldukları görülmüştür.

Tablo 5: Kız ve Erkek Öğrencilerin Tutum Puanlarının Öğretmenlik Mesleğine Duyulan Saygı Alt Boyutuna İlişkin t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	t	p
Kız	172	3.9312	3.962	0.00**
Erkek	160	3.5302		

** $p=0.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5'te görüldüğü gibi analiz sonucunda t değeri $p=0.01$ düzeyinde anlamlıdır. Öğretmenlik Mesleğine Duyulan Saygı boyutunda kız

öğrencilerin erkek öğrencilerine göre daha olumlu olduğu görülmüştür.

Tablo 6: Kız ve Erkek Öğrencilerin Tutum Puanlarının Öğretmenlik Mesleğinde Kendine Güven Alt Boyutuna İlişkin t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	t	p
Kız	172	3.4370	-4.726	0.00**
Erkek	160	3.7774		

*** $p=0.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 6'da görüldüğü gibi analiz sonucunda t değeri $p=0.01$ düzeyinde anlamlıdır. Öğretmenlik Mesleğinde Kendine Güven boyutunda

erkek öğrencilerin kız öğrencilerine göre daha olumlu tutum içinde oldukları görülmüştür.

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları, öğretmen adaylarının devam ettikleri sınıf düzeylerine göre nasıl değiştiği incelenmiştir. Tablo 7’de görüldüğü gibi tek yönlü varyans analizi sonucu F değeri 3.765 bulunmuştur. Bu değer $p=0.05$ düzeyinde anlamlıdır. Farklılığın hangi sınıflar arasında olduğuna bakmak için Tukey HSD testi ile karşılaştırılmıştır. Tukey

testi sonucu 2. ve 3. sınıflar arasındaki farkın anlamlı olduğu ve 3. sınıf öğrencilerinin 2. sınıf öğrencilerine göre mesleğe karşı daha olumlu tutum içinde oldukları bulunmuştur. Buna rağmen, 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile 2. ve 4. sınıf öğrencileri arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Tablo 7: Öğrencilerin Buldukları Sınıf ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin Varyans Analiz Tablosu

Değişkenlik Kaynağı	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler Ortalaması	F değeri	p
Sınıf	2.838	2	1.419	3.765	0.024*
Hata	123.619	328	0.377		
Toplam	126.457	330			

* $p=0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Son olarak da tutum puanlarının öğretmen adaylarının bu okulları ÖSYS’deki tercih sırasına göre nasıl farklılık gösterdiği incelenmiştir. Korrelasyon analizi sonucunda r değeri -0.097 olarak hesaplanmıştır. Bu değer $p=0.05$ düzeyinde anlamlı değildir.

SONUÇ VE ÖNERİLER:

Araştırmanın alt problemleriyle ilgili bulgular incelendiğinde şu sonuçları çıkarmak mümkündür:

Bilindiği gibi öğretmenlik mesleğinin bir bayan mesleği olarak görüldüğü ve bayanların bu meslekte daha başarılı olabileceklerine ilişkin yaygın bir görüş vardır. Bu çalışmada bu görüşün sınanması amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Ancak testin alt boyutlarına göre analiz yapıldığında sevmeye ve saygı alt boyutunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu, kendine güven alt boyutunda ise erkek öğrencilerin daha olumlu olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin bu mesleği severek ve sayarak benimsedikleri bulunmuştur. Bu da

Aşkar ve Erden’in [5] çalışmasını desteklemektedir. Fakat bu çalışmada onların çalışmasına ek olarak kendine güven alt boyutu da incelenmiş ve toplumumuzun yapısından dolayı erkek öğrencilerin kendine güvenlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları sınıflara göre farklılık göstermektedir. Tukey testi sonucunda manidarlığın 3. sınıflar lehine olduğu bulunmuştur. Bu durum, bu okulda uygulanmakta olan eğitim programlarının durumunu göstermektedir. 3. sınıfta okutulmakta olan öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin yoğunlaşması sebebiyle bu sınıfta okuyan öğrencilerin olumlu tutum geliştirdiği ve mesleği benimsemeye başladıkları görülmüştür. Bu nedenle öğretmen yetiştiren kurumların programlarını gözden geçirerek birinci sınıftan başlayarak mesleğe yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirecek faaliyetlere yer vermeleri önem kazanmaktadır.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ÖSYS’deki tercih sırasına göre farklılık göstermemektedir. Örneklem OD-TÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerini kapsadığını

dan ve bu bölümlerin ÖSYS puanının yüksek olmasından dolayı tercihler arasında manidar olmadığı gözlenmiştir.

KAYNAKÇA:

1. Aşkar P. ve Erden M. "öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği." **Çağdaş Eğitim**, 121: 8-11, (1987).
2. Akyüz Y. "**Türk Eğitim Tarihi**", Kültür Kolej Yayınları 2, İstanbul, (1993).
3. Aşkar P. ve Erden M. (1984) öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. Marmara Üniversitesi, 1. Ulusal Eğitim Sempozyumu, 24-30 Kasım, İstanbul.
4. Norusis, M. J. "**The SPSS Guide to Data Analysis for SPSS/PC+ (2nd ed.)**", SPSS Inc. Chicago (1991).
5. Aşkar P. ve Çelenk S. "İlkokula öğretmen yetiştiren "Eğitim yüksekokulu öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları" konusunda yapılan araştırma." **Çağdaş Eğitim**, 136: 25-28, 137: 37-40, 138: 30-34, 139: 18-21, 140: 15-18, 141: 17-21, (1988-1989).